

VLADIMIR NABOKOV

L O L I T A

EURÓPA
KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2014

ELŐSZÓ

Lolita, avagy egy megözvegyült fehér ember vallomásai – ezzel a címmel ellátva érkezett jelen jegyzet írójához e különös kézirat, melyet most megelőszavaz. Szerzője, „Humbert Humbert” vizsgálati fogságban halt meg, szívkoszorúér-trombózis következtében 1952. november 16-án, néhány nappal kitűzött tárgyalásának kezdete előtt. Ügyvédje, jó barátom és rokonom, Clarence Choate Clark úr, jelenleg a washingtoni ügyvédi kamara tagja, amikor felkért a kézirat megszerkesztésére, kérelmét ügyfele végakarátának záradékára alapozta, mely felhatalmazta kiváló unokabátyámat, hogy cselekedjék belátása szerint valamennyi, a Lolita sajtó alá rendezésének előkészületeit illető ügyben. Mr. Clark döntését minden bizonnyal befolyásolta a tény, hogy az általa választott szerkesztőt épp akkor tüntették ki a Poling-díjjal egy igénytelen munkájáért (*Mi értelme az értelemnek?*), melyben bizonyos morbid állapotokat és perverzciókat tárgyal.

Feladatomban egyszerűbbnek bizonyult, mint bármelyikünk is gondolta volna. Eltekintve a nyilvánvaló helyesírási hibák korrekciójától és némely makacs tény gondos elfödésétől – ezek „H. H.” minden erőfeszítése ellenére útjelző táblák vagy fejfák gyanánt meredeztek szövegében (helyszínekre és személyekre utalva, melyeket a jó ízlés inkább elrejt, a szájalom pedig nélkülözni tud) –, e figyelemre méltó memoár érintetlenül kerül az

olvasó kezébe. A szerző bizarr álneve a saját találmánya, és ennek az álarcnak – melyen mintha hipnotikus szem-pár döfne át – természetesen érintetlennek kell maradnia, viselője kívánságával összhangban. S míg a „Haze” megnevezés csak rímel a hősnő valódi családnevére, keresztneve túlságosan mélyen beleszövődött a könyv legbensőbb alapszövegébe, hogyses engedhetnők megváltoztatni; egyébként (mint az olvasó maga is rájöhét) erre gyakorlatilag semmi szükség. A „H. H.” büntettére vonatkozó információkat a tájékozódni kívánók kikereshetik 1952 szeptemberének napi sajtójából; a tett okát és célját továbbra is sűrű homály födne, ha e memoár be nem juthatott volna olvasólámpám fénykörébe.

Az „igaz” történet mögött meghúzódó „valóságos” személyek sorsát követni kívánó, régimódi olvasók kedvéért íme néhány részlet, úgy, ahogyan azokat a „ramsdale-i” illetőségű Mr. „Windmullertól” megtudtuk, aki szeretné személyét titokban tartani, hogy „e szánalmas és szennyes ügy hosszú árnyéka” rá ne vetüljön a közösségre, melynek büszke tagja. Lánya, „Louise” azóta már másodéves egyetemi hallgató. „Mona Dahl” diák Párizsban. „Rita” nemrégiben ment feleségül egy floridai hotel tulajdonoshoz. Mrs. „Richard F. Schiller” gyermekágyban hunyt el, halott gyermeket hozva világra 1952 karácsony estéjén egy Gray Star nevű településen, a messzi északnyugaton. „Vivian Darkbloom” Az *én Qukym* című életrajza megjelenés előtt áll, és a kritikusok, akik már kéziratban olvasták, legjobb művének tartják. A különféle temetők gondnokainak jelentése szerint szellemjárás nem tapasztalható.

Ha egyszerűen regénynek tekintjük, a *Lolita* olyan helyzeteket és érzelmeket tárgyal, melyek bosszantóan homályosak maradnának az olvasó számára, ha a kifejezőmódot közhely-kibúvók szintelenítenék. Az igazat megvallva egy árva trágár kifejezés nem sok, annyi sem található az egész műben; a telivér nyárspolgárt, kit a modern hagyományok arra kondicionálnak, hogy skrupulusok nélkül fogadja a trágárságok gáttalan özönét valamely tucatregényben, egészen meg fogja rázni ezek hiánya. Ha azonban e paradoxmód prűd polgárok kedvéért a szerkesztő megkísérelné felhígítani vagy eltávolítani azon jeleneteket, melyeket egy bizonyos típusú szemlélet „nemi gerjedelmet támasztónak” bélyegezhet (e tekintetben lásd az igen tiszteletreméltó John M. Woolsey 1933. december 6-i, egy másik, vélhetőleg még szókimondóbb könyvre vonatkozó nagy horderejű határozatát), teljességgel le kellene mondanunk a *Lolita* publikálásáról, mivel épp azok a jelenetek, melyeket egyesek az önmagáért való érzékiség képtelen vádjával illethetnek, a legszigorúbban funkcionálisak e tragikus történet kifejléte során, mely történet nem kisebb cél, mint az erkölcsi felmagasztosulás felé tör tántoríthatatlanul. A cinikusok azt mondhatják, hogy a kommersz pornográfia ugyanígy érvel; a műveltek azzal vághatnak vissza, hogy „H. H.” szenvedélyes vallomása vihar egy pohár vízben, hiszen az amerikai felnőtt férfiak legalább tizenkét százaléka – dr. Blanche Schwarzmán nézete szerint (szóbeli közlés) ez igen visszafogott becslésnek tekinthető – ilyen vagy olyan módon évente részesül abban a különleges élményben, melyet „H. H.”

ily kétségbeesetten ír le; és ha tébolyult naplóírónk 1947 végzetes nyarán hozzáértő pszichopatológushoz fordul, nem történik katasztrófa; ám akkor ez a könyv sem született volna meg.

A jegyzetírónak talán megbocsátható, hogy azt ismétli, amit már saját könyveiben és előadásában is hangsúlyozott, vagyis hogy a „botrányos” gyakorta csupán a „szokatlan” szinonimája; s minthogy a nagy műalkotás természetesen mindig eredeti, természetéből adódóan többé-kevésbé megrázó meglepetést kell tartogatnia. Nem kívánom szentté avatni „H. H.”-t. Kétségkívül rettenetes, hitvány ember, az erkölcsi züllöttség ragyogó példája; kegyetlenség és kedély olyan elegye, mely talán fölfedi előttünk képtelen nyomorúságát, ám ez a legkevésbé sem teszi vonzóvá. Nehézkesen szeszélyes. Országunk lakóiról és tájairól alkotott nézetei javarészt esetlegesek és nevetségesek. A vallomásain végiglüktető kétségbeesett őszinteség nem oldozza fel őt az ördögi galádság bűne alól. Abnormális. Nem úriember. De oly varázssosan idézi meg, zengeti föl hegedűje a Lolita iránti gyöngédséget, részvétet, hogy lenyűgöz a könyv – míg szerzője visszaborzaszt.

Pszichiáterkörökben a *Lolita* kétségkívül klasszikus esettanulmánnyá válik majd. Műalkotásként jóval több, mint vezeklés; ám tudományos jelentőségénél vagy irodalmi értékénél sokkalta fontosabb számunkra az az erkölcsi hatás, amelyet a könyv elmélyült olvasóira tesz majd; mert a megrendítő egyedi esetben ott bujkál az általános tanulság: az akaratos gyermek, az egoista anya, a lihegő vágyú mániákus nem csupán egy egyedi törté-

net színes jellemei, hanem veszedelmes irányzatokra figyelmeztetnek bennünket, felmutatják a lehetséges gonoszt. Lolita mindannyiunkat – szülőket, gondozókat, nevelőket – arra int, hogy még fokozottabb éberséggel és előrelátással szenteljük magunkat a feladatnak: jobb nemzedéket kell felnevelnünk egy biztonságosabb világban.

Widworth, Massachusetts

IFJABB JOHN RAY,

az irodalomtudományok doktora

14 / A városban ebédeltem – idejét nem tudom, mikor voltam utoljára ilyen éhes. Amikor visszasétáltam, a ház még mindig Lótlan volt. A délutánt azzal töltöttem, hogy reggeli élményemen tünődtem, azt megszereztem és emésztettem üdvözüln.

Büszke voltam magamra. A kiskorú erkölcsének legcsekélyebb csorbítása nélkül csentem a gyönyör mézéből. Senkit nem ért semmiféle bántódás. A bűvész tejet, szörpöt és habzóbort öntött egy ifjú hölgy vadonatúj, puha bőrbukszájába, és hoppá! – a buksza érintetlen maradt. Így hát körmönfont módon megvalósítottam alantas, perzselő, bűnös álmomat; és Lolita biztonságban volt mégis – és biztonságban voltam én is. Amit oly örülten magamévá tettem, nem ő volt, hanem saját teremtményem, egy másik, képzelet szülte Lolita – talán valóságosabb is Lolitánál, őt részben fedő és tartalmazó, kettőnk közt lebegő, akarattalan, tudattalan, önálló élet nélküli.

A gyermek nem tudott semmiről. Nem tettem vele semmit. És semmi meg nem gátolhatott abban, hogy megismételjem az előadást, mely csak annyira érintette őt, mint a mozivásznon hullámozó fényképmást a sötétben magamagát gerjesztő hitvány nyomorék. Érett csöndben úszott tova a délután, és a magas, nedvdús fák mintha beavatottak lettek volna; és újra elfogott a vágy, az előzőnél is erősebb. Engedd hozzám minél hamarabb, imádkoztam, szavaimat egy magányos istenhez intézve, hadd vigyük újra színre a pamlagjelenetet, míg a mama a konyhában van, kérlek, oly iszonyúan imádom.

Nem: az „iszonyúan” pontatlan kifejezés. Az ujjongás, amivel az új gyönyörök képzelete eltöltött, nem iszonyú

volt, hanem szájalmas. Én szájalmasnak minősítem. Szájalmas – mert érzéki étvágyam olthatatlan tüze ellenére, elszánt erővel és előrelátással igyekeztem megőrizni egy tizenkét éves gyermek tisztaságát.

És most lássuk, miként fizettem meg terveimért. Lolita nem jött haza – moziba ment Chatfieldékkel. Az asztal a szokottnál elegánsabban volt megterítve; a gyertyák készenlétben. Ezen émeletítő légkörben Mrs. Haze lágyan megérintette az ezüstneműt tányérja két oldalán, mintha zongorabillentyűket érintene, belemosolygott üres tányérjába (fogyókúrázott), és azt mondta, reméli, ízlik a saláta (a receptet a nők lapjából vette). Azt is remélte, hogy ízlik a felvágott. Pompás nap volt. Mrs. Chatfield nagyszerű ember. Phyllis, a lánya holnap nyári táborba megy. Három hétre. Úgy döntöttek, hogy Lolita csütörtökön követi. Nem vár júliusig, mint eredetileg tervezték. És ott marad azután is, hogy Phyllis már eljött. Amíg az iskola el nem kezdődik. Nagyszerű kilátások; a szívem.

Ó, hogy elképedtem – hiszen ez azt jelenti, hogy elveszítem kedvesem, éppen akkor, amikor titokban már enyém lett? Elkezeredésem leplezésére a reggel már bevált, színlelt fogfájáshoz folyamodtam. Óriás zápfog lehet, diónyi lyukkal.

– Kiváló fogorvosunk van – mondta Haze. – Ráadásul a szomszédunk. Dr. Quilty. Azt hiszem, a drámaíró nagybátyja vagy unokaöccse. Hogy el fog múlni? Hát, ahogy gondolja. Ősszel majd át kell vinnem hozzá Lót „szabályoztatni”, ahogy az anyám szokta mondani. Az talán kicsit megzabolázza majd Lót. Attól tartok, rém sokat nyaggatta magát az utóbbi időben. És még néhány

viharos napnak nézünk elébe, mielőtt elutazik. Kereken megtagadta, hogy elmenjen, és bevallom, Chatfieldéknél hagytam, mert féltem egyedül szembenézni vele. A mozi talán megpuhítja. Phyllis olyan édes kislány, az égvilágon semmi ok arra, hogy Lo ne szeresse. Szívből sajnálom a fogát, monsieur, sokkal ésszerűbb lenne, ha engedné, hogy rögtön holnap reggel szóljak Ivor Quiltynek, ha még mindig fáj. Tudja, szerintem egy nyári tábor annyival egészségesebb és... szóval annyival *ésszerűbb*, ahogy mondani szokták, mint a külvárosi fűvön unatkozni, elhasználni a mama rúzsát, félénk, tudós urakat nyaggatni, és hisztizni a legkisebb ingerlésre.

– Bizonyos benne – kérdeztem végül –, hogy boldog lesz ott? (Átlátszó, siralmasan átlátszó!)

– Jobb lesz – mondta Haze. – És nemcsak játszani fog. A tábort Shirley Holmes vezeti – tudja, aki a *Cserkészlány*-t írta. A tábor sok tekintetben fejleszti majd Dolores Haze-t – az egészségét, a tudását, az önmérsékletét. Különösen a mások iránti felelősségérzetét. Vigyük a gyertyákat, és ülünk ki egy kicsit a piazzára, vagy inkább lefekszik, és ápolja a fogát?

Ápolja a fogát.

15 / Másnap a városba hajtottak, hogy megvásárolják a táborozáshoz szükséges holmit: bármilyen vásárlás, a mégoly fárasztó is, csodákat művelt Lóval. Vacsoránál már visszanyerte szokott, gunyoros hangját. Nyomban utána fölment a szobájába, belevetette magát a q-i táborban esetleg előforduló esős napokra beszerzett

képregényfüzetekbe (csütörtökre olyan alaposan beléjük lapozott, hogy otthon hagyta őket). Magam is visszavonultam barlangomba, és leveleket írtam. Az volt a tervem, hogy elutazom a tengerpartra, és azután iskolakezdésre visszatérek a Haze-házba, mert már tudtam, hogy nem élhetek a gyermek nélkül. Kedden újra vásárolni mentek, és megkértek, vegyem föl a telefont, ha távollétükben jelentkezne a tábor igazgatónöje. Jelentkezett, és vagy egy hónappal később alkalmunk nyílt, hogy felelevenítsük kellemes csevegésünket. Azon a kedden Lo a szobájában vacsorázott. Sírt a mamájával folytatott egyik rutinveszekedés után, és – mint már korábban is előfordult – nem akart bedagadt szemmel elém kerülni: olyasfajta puha arcbőre volt, mely egy jó alapos sírás után kivörösödik, begyullad, és halálosan kívánatosá válik. Igencsak bántam, hogy mit sem sejt magánszéptanomról; egyszerűen imádom azt az árnyalatnyi Botticelli-rózsaszínt, az ajkak nyers vörösét, a nedves, kusza szempillákat; és persze szemérmes szeszélye a vigasz tengernyi eshetőségétől fosztott meg. A dolog mögött azonban több volt, mint sejtettem. Míg a veranda sötétjében ültünk (egy szélroham kioltotta vörös gyertyáit), Haze örömtelen nevetéssel közölte, hogy megmondta Lónak, hón szeretett Humbertje is tökéletesen egyetért az egész táborötlettel. – És most – tette hozzá Haze –, a gyerekre rájött a roham; kifogás: maga meg én meg akarunk szabadulni tőle; ürügy: megmondtam neki, hogy holnap egyszerűbbre cserélünk valami túlságosan is hercig hálóinget, amit kierőszakoskodott magának. Tudja, ő sztárjelöltnek hiszi magát,

én pedig erőteljes, egészséges, de határozottan csúnyácska gyerekeknek látom őt. Gondolom, ez a bajaink gyökere.

Szerdán néhány másodpercre orvul meglestem Lót: egy bőröndben turkált a lépcsőfordulóban; melegítőt és zöld pöttyös, fehér sortot viselt. Barátságosnak és mulatságosnak szánt megjegyzést tettem, de ő csak horkant egyet, fel sem nézett rám. Az elkeseredett, epekedő Humbert sután megpaskolta Lo farát, ám a lány fájdalmasan megütötte őt a megboldogult Mr. Haze egyik sámfájával. – Kétszínű – vágta hozzám, míg karomat dörögölve, töredelmet mutatva kúsztam lefelé a lépcsőn. Nem ereszkedett le odáig, hogy együtt vacsorázzon Humival és mamival: haját mosott, és ágyba bújt nevetséges könyveivel. És csütörtökön a hallgatag Mrs. Haze elhajtott vele a q-i táborba.

Ahogy nálam nagyobb szerzők fogalmazzák: „Képzeltetik olvasóim” stb. Alaposabban belegondolva azonban semmi közöm e képzelgésekhez. Tudtam, hogy mindörökre beleszerettem Lolitába, de tudtam azt is, hogy Lolita nem tart mindörökké. Január elsején lesz tizenhárom. Nagyjából két éven belül megszűnik nimfácska lenni, és „kamasz lánnyá” válik, aztán pedig – ó, rettenetek rettenete – „főiskolás leánnyá”. A „mindörökre” csak az én szenvedélyemre vonatkozik, a vérembe ivódott, örökkévaló Lolitára. Azt a Lolitát, kinek csípőtaraja még nem dudorodott ki, azt a Lolitát, akit ma érinthettem, szagolhattam, hallhattam és láthattam, a csengő hang és a dús, barna haj Lolitáját – az oldalsó huncutkák és fonatok, a hátsó, tarkóra és forró nyakra tapadó tincsek meg

a durválkodások („baromi”, „béna”, „fatökű”, „bunkó”) Lolitáját – azt a Lolitát, az én Lolitámat szegény Catullus mindörökre elveszítené. Hogyan is engedhetnék meg magamnak két hónapnyi távollétet tőle, két hónapnyi nyári álmatlanságot? Két egész hónapot a két évből, míg nimfácska marad! Álcázom magam komor, régimódi leánynak, szegletes Mlle Humbertnek, és verjem föl sátram a q-i tábor peremén, abban a reményben, hogy a parlagi nimfácskák majd felmorajlanak: – Fogadjuk be a mély hangú hontalant! –, és egyszerű tűzhelyük mellé vonszolják a szomorú, félénken mosolygó Nagylábú Bertát? Berta Dolores Haze-zel fog hálni!

Henye képzelgés. Két hónapnyi szépség, két hónapnyi lágyság mindörökre oda, s én nem tehettem semmit, de semmit, *mais rien*.*

Egy ritka mézcsöpp azonban arra a csütörtökre is jutott. Úgy volt, hogy Haze reggel viszi őt a táborba. Az indulás különböző zörejei elértek hozzám, s én kiugrottam az ágyból, és kihajoltam az ablakon. A nyárfák alatt már járt a kocsis motorja, Louise a járdán állt, kezével ernyőzte szemét, mintha csak a kis utazó már a kelő nap fényében hajózna. A mozdulat korainak bizonyult. – Siess! – kiáltotta Haze. Lolitám, aki félig már benn ült, s éppen készült becsapni az ajtót és letekerni az ablakot, hogy integessen Louise-nak és a nyárfáknak (akit és amelyeket soha többé nem fog látni), félbeszakította a végzetes mozdulatot: felnézett... és visszavágtatott a házba (Haze dühödten ordított utána). Egy

* De semmit. (francia)

pillanattal később hallottam, amint kedvesem fölfelé rohan a lépcsőn. A szívem oly erővel tágult, hogy kis híján elfedett. Felrántottam pizsamanadrágomat, kivágtam az ajtót: s ezzel egy időben megérkezett Lolita, vasárnapi ruhájában, dobogva, zihálva, és aztán ott volt a karomban, ártatlan szája szétolvadt a sötét férfiállkapocs fürgeteges nyomása alatt, én reszkető kedvesem! A következő pillanatban hallottam, amint – elevenen és romlatlanul – lefelé dobog a lépcsőn. A végzetes mozdulat befejeztetett. A szőke láb az utastérbe húzódott, a kocsiajtó becsapódott – újra becsapódott –, és a vad volánnál ülő sofőr-Haze, kinek gumivörös ajka dühös, hallhatatlan beszédet vonaglott, elragadta kedvesemet, míg tőlük és Louise-től egyaránt észrevétlenül a mozgássérült, öreg Miss Szemközti erőtlenül, de ütemesen integetett vadszőlős verandájáról.